
MEMÒRIA SOTA L'AIGUA

Alícia Buil

3r cicle de Primària

2024-25

Diputació
Barcelona

Índex

Introducció – <i>Objectius educatius del programa</i>	3
Fitxa artística.....	4
Presentació.....	5
Temàtica – <i>Memòria dels pobles sota l'aigua</i>	6
Abans de l'espectacle – <i>Activitat 1 en línia</i> _On són els pobles sota l'aigua?.....	8
Abans de l'espectacle – <i>Activitat 2 en línia</i> _Informem-nos!.....	11
Abans de l'espectacle – <i>Activitat 3</i> editable_Situem Mediano al mapa.....	14
Després de l'espectacle – <i>Activitat 4</i> editable_Pregunta <i>Memòria sota l'aigua</i>	17
Després de l'espectacle – <i>Activitat 5</i> editable_Fem memòria.....	20
Després de l'espectacle – <i>Activitat 6 en línia</i> _Aquí.....	23
Webgrafia.....	26

Introducció – Objectius educatius del programa

Aquest espectacle està inclòs en el programa “Anem al teatre”, organitzat per la Gerència de Cultura i la Gerència d'Educació de la Diputació de Barcelona i els ajuntaments. Ofereix, en horari escolar, espectacles de teatre i dansa i concerts de música per als alumnes d'educació infantil, primària i secundària.

- Familiaritzar l'alumnat amb les arts escèniques donant a conèixer la diversitat teatral i musical, i contribuir així en la creació de nous públics de les arts escèniques i musicals i l'educació de la sensibilitat artística.
- Oferir als centres educatius recursos de qualitat per l'aprenentatge de les arts en el marc del currículum escolar.
- Garantir un itinerari coherent i complet d'activitats relacionades amb les arts, per a cada nivell educatiu.
- Articular programacions artístiques de qualitat, adequades a cada nivell educatiu.
- Donar a conèixer els espais escènics del municipi i de l'entorn. Reforçar i complementar les polítiques educatives i culturals locals.
- Garantir la igualtat d'oportunitats d'accés dels alumnes a l'oferta artística sigui quina sigui la seva procedència geogràfica i assegurar, per tant, que no es produeix cap desigualtat per raons de territori.
- Assegurar, mitjançant processos didàctics, que s'han assolit les actituds bàsiques necessàries per gaudir, crear o donar suport a tota mena d'espectacles artístics de manera crítica i responsable.

Fitxa artística

Creació: Alícia Buil

Direcció i dramaturgia: Pepa Calvo

Direcció de moviment i corda: Antonia Ruiz

Interpretació: Alícia Buil, Guillem Font i Marta Méndez

Disseny d'il·luminació: Marta Méndez

Disseny d'escenografia: Pepa Calvo, Jaume Baliarda i Alícia Buil

Imatge gràfica: Jaume Baliarda

Música: La Ronda de Boltaña i Joaquim Badia

Vestuari: Mari Carmen Sánchez

Construcció escenografia: Jaume Baliarda i Dani Tomás

Suport tècnic: Antonio Buil

Foto i vídeo: Juanjo Marín

Producció: Alícia Buil i L'Avalot

[Link Memòria sota l'aigua - YouTube](#)

Presentació

Memòria sota l'aigua ret homenatge als habitants dels pobles que resten sota l'aigua degut a la proliferació de preses d'aigua durant el franquisme. Ho fa amb un llenguatge poètic, amb aquest espectacle híbrid de teatre de text, circ i teatre musical, per donar veu a la tradició i la memòria històrica, però amb una estètica i uns llenguatges contemporanis.

Mitjançant el folklore de la zona, amb cançons de La Ronda de Boltaña, del llenguatge de l'acrobàcia aèria d'una corda, i el text, el públic viatja a un lloc rústic, natural i salvatge, dotat d'una bellesa única. Amb un element central en l'espai escènic que fa referència al campanar que voldria repicar les seves campanes, l'espectacle reclama la memòria del seu poble.

L'autora de l'espectacle, Àlicia Buil, fa un homenatge a la seva família i a la injustícia que van patir quan van ser expulsats del seu poble, a l'Alt Aragó. L'obra explica i denuncia com el poder actua amb impunitat. També transmet la importància dels records, la història familiar, el folklore i la tradició.

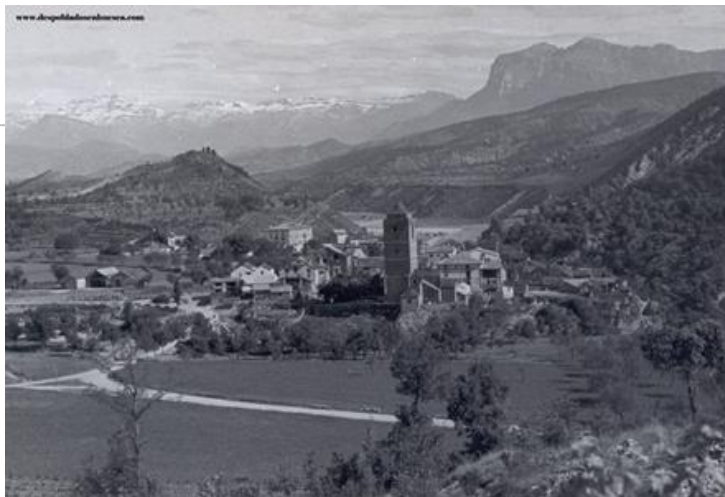

Temàtica – Memòria dels pobles sota l'aigua

Mediano era un poble aragonès molt "majico", que no màgic, tot i que podria ser-ho, fins que van decidir construir un embassament. Resulta que havia estat seleccionat el 1915 per regar la zona sud de la província. Es van iniciar les obres al 1929, però es van anar aturant per la situació política. Es van reprendre les obres, però aquesta vegada amb mà d'obra de les presons que, en aquell moment, estaven força plenes i no sabien què fer amb tants presos. Va ser per aquest motiu que la població de Mediano va arribar a situar-se en els mil habitants.

El 29 d'abril de 1969 la història de Mediano va canviar per sempre. Portava tres dies plovent i els túnels de la presa estaven tancats. El pantà es va anar omplint. Es preveia que el poble s'anava a inundar i van decidir avisar els habitants, tot i que no els van dir quan succeiria. Tanmateix, la gent no va actuar fins que es va veure amb l'aigua al coll. Aquell dijous Sant es va començar a submergir el poble al pantà. Imagineu l'ensurt dels veïns, sortint de l'Església, enmig d'aquell desastre. Van agafar el que van poder i van marxar. Quan van tornar a recollir la resta de les seves coses, ja va haver de ser en barca.

Va ser una decisió premeditada, van decidir inundar Mediano. Ni tan sols es va inaugurar l'embassament, tot i ser costum inaugurar cada obra hidràulica durant la dictadura de Franco.

Temàtica – Memòria dels pobles sota l'aigua

Mediano és un dels **500 pobles abandonats sota les aigües de pantans espanyols**. La causa principal d'aquestes inundacions va ser el **Pla Hidrològic Nacional de Franco**, una cosa molt necessària en aquella època, però que no es va portar amb massa cura. Famílies senceres van haver de començar de zero. Tres d'elles van decidir construir una casa a la vora del pantà.

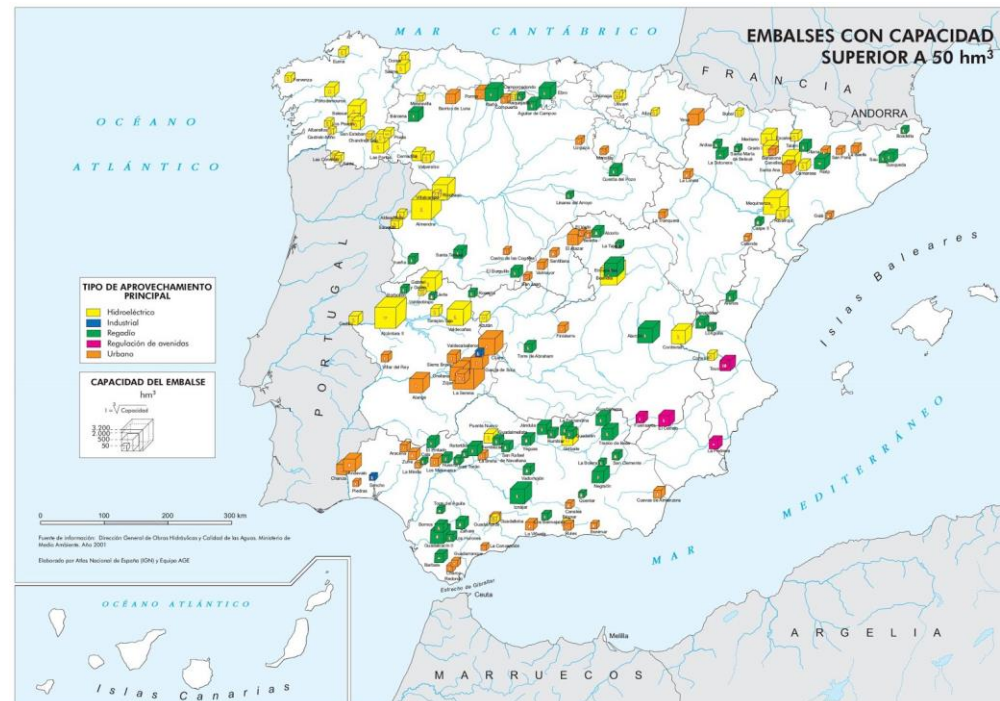
Aquella història no es pot repetir, avui. Hi ha una diferència fonamental: **allò va succeir en dictadura i estem en democràcia**. Llavors es dinamitaven les cases dels que ja havien marxat, perquè no poguessin tornar. Ara hi ha possibilitat d'associació d'afectats, llibertat d'expressió, mitjans, Defensor del Poble,... En aquell moment hi van haver expropiacions forçoses, sense marge de negociació, i sempre hi havia el recurs de la Guàrdia Civil si la resistència popular als pantans s'atrinxerava. Hi ha molt poques cròniques d'època d'aquells desallotjaments forçosos i menys encara referències al cas més insòlit: expropiar i desallotjar la gent d'una vall per un pantà que mai arribaria a construir-se: el de Jánovas al riu Ara, municipi de Fiscal, entre Boltaña i Sabiñánigo. Vegeu *Jánovas: víctimas de un pantano de papel* de Ruiz Menjón.

Abans de l'espectacle – Activitat 1 en línia_ On son els pobles sota l'aigua?

Mirem atentament la pàgina de la publicació de l'estat dels embassaments a Espanya del 2023. [Embalse \(ecoavant.com\)](https://www.ecoavant.com)

Trobarem especificades les zones on hi ha embassaments. [Educación Forestal: Los principales embalses de España por capacidad \(forestry.es\)](https://www.forestry.es)

Observem els mapes i gràfics de les pàgines proposades i analitzem-los, segons els paràmetres hidromètrics bàsics que el mestre expliqui.

Abans de l'espectacle – Activitat 1 en línia_ On son els pobles sota l'aigua?

Competències específiques #aprendre #tecnològica #medi

- Descobrir diferents formes del llenguatge tecnològic com a mitjà d'expressió i compartir experiències vitals i culturals.
- Comprendre i valorar les tècniques del llenguatge gràfic com a eina d'estudi de la realitat.
- Aprendre diferents tècniques tecnològiques i gràfiques i la seva aplicació a l'estudi hidrològic nacional.

Sabers

- Observem amb deteniment les pàgines Ecoavant i Forestry i el material gràfic publicat sobre els embassaments d'Espanya.
- Analitzem els gràfics i mapes, seguint els paràmetres hidromètrics bàsics, amb l'ajuda del mestre.
- Valorem l'experiència tecnològica, contrastem les dues recerques proposades i escoltem la diversitat d'argumentacions.

Abans de l'espectacle – Activitat 1 en línia_ On son els pobles sota l'aigua?

Material

Ordinador connectat a la xarxa.

Metodologia

Proposem seguir les pautes de l'activitat per a poder arribar a discernir la informació publicada als portals web sobre el tema dels embassaments.

L'alumnat ha de participar, estudiant primer els lloc web i després exposant i argumentant la seva opinió, amb ordre i respecte. *Cal la guia del mestre per a resoldre dubtes metodològics o d'interpretació.*

Agrupament

Treball participatiu del grup classe, per assolir coneixement.

Abans de l'espectacle – Activitat 2 en línia_ Informem-nos!

En aquesta activitat, llegirem amb deteniment la notícia d'opinió del diari *Heraldo de Aragón*, sobre el pla Hidrològic Nacional 2023.

[De aquellos pantanos a estos parques de renovables \(diariodelaltoaragon.es\)](http://diariodelaltoaragon.es)

Cerquem els termes següents i entenem què volen dir.

Energia renovable

Pantà

Central hidroelèctrica

Expropiació

Connexió

Després, fem un debat a l'aula,
amb intercanvi de coneixements.

Abans de l'espectacle – Activitat 2 en línia_ Informem-nos!

Competències específiques #tecnològica #aprendre #lingüística #medi #història

- Conèixer i utilitzar elements bàsics del llenguatge tecnològic per a comprendre i apreciar les publicacions digitals.
- Interpretar elements bàsics del llenguatge que apareix a les publicacions digitals per a expressar i comunicar idees de geopolítica contemporània.
- Valorar els elements més significatius de la contemporaneïtat geopolítica, fent referència al seu bagatge històric.

Sabers

- Cerquem els termes i conceptes que s'indiquen, referents a la publicació del diari *Heraldo de Aragón*, i expliquem-los.
- Proposem una interpretació proactiva i personalitzada de la recerca dels diversos conceptes, exemplificant-los.
- Aprenem a exposar i distingir coneixements propis i valorar-los, a partir dels coneixements adquirits.

Abans de l'espectacle – Activitat 2 en línia_ Informem-nos!

Material

Fitxa editable. Activitat 2 de la pàgina 11. Ordinador connectat a la xarxa.

Metodologia

Explicar prèviament tots els passos a seguir de l'activitat perquè els alumnes generin la seva dinàmica de recerca a la xarxa.

Valorar l'experiència comunicativa, intercanviant coneixement, a partir de la definició dels conceptes exposats a l'aula.

Agrupament

Treball individual i del grup culturalment heterogeni.

Abans de l'espectacle – Activitat 3 editable_ Situem Mediano al mapa

Observem el mapa de la província d'Osca.

Situem el poble de **Mediano** al mapa.

Quants embassaments compteu?

Quants rius? Anomeneu-los.

Recordeu alguna història relacionada amb els embassaments o rius?

Abans de l'espectacle – Activitat 3 editable_ Situem Mediano al mapa

Competències específiques #artística #aprendre #medi

- *Aprendre a interpretar una proposta artística relacionada amb la geopolítica, amb tot el seu contingut comunicatiu.*
- *Aprendre a interpretar una proposta artística relacionada amb la memòria històrica, amb tot el seu contingut comunicatiu.*
- *Atendre amb respecte allò que l'altre comunica per assolir una experiència satisfactòria.*

Sabers

- *Interpretem la proposta creativa de l'obra, a partir de la contextualització de la història del poble de Mediano.*
- *Aprenem, a partir d'un referent, a expressar emocions amb els records, compartint vivències pròpies i del grup.*
- *A partir de la proposta gràfica, aprenem a interactuar amb la resta de companys, amb respecte i escoltant la seva opinió.*

Abans de l'espectacle – Activitat 3 editable_ *Situem Mediano al mapa*

Material

Fitxa editable. Activitat 3 de la pàgina 14.

Metodologia

Seguir la pauta creativa de l'activitat proposada, on l'alumnat s'ha d'expressar lliurement.

Parlar, finalment, sobre l'experiència emocional viscuda en l'exposició dels records personals.

Agrupament

Treball en petits grups heterogenis, on tots els alumnes participin amb respecte vers l'opinió dels altres, fomentant l'aprenentatge del debat.

Després de l'espectacle– Activitat 4 editable_ *Pregunta Memòria sota l'aigua*

Fem una valoració col·lectiva de l'espectacle de circ acrobàtic que hem vist. Recordem les escenes o moments més significatius. Escoltem l'opinió i argumentació dels infants. Ajudem-los a participar i expressar idees constructives.

- Què en penseu de l'espectacle *Memòria sota l'aigua*?
- L'obra és un seguit d'escenes dramàtiques que s'esdevenen una darrera l'altra. Quins moments ressaltaríeu? Expliqueu-los.
- Què podeu dir dels tres personatges protagonistes de l'obra? Són actors, cantants o artistes de circ?
- L'escenari és fosc i té unes estructures senzilles, a què fan referència segons l'escena interpretada?
- Les acrobàcies i equilibris amb la corda són en tot moment importants. Quin significat tenen?
- Penseu que és important la versatilitat dels artistes?
- Heu sentit alguna cosa que mai havíeu sentit abans? Intenteu explicar-ho amb les vostres paraules.
- Quins fets greus s'expliquen a l'obra? Expliqueu-los i expresseu-los entre tots amb l'ajuda del mestre.
- El so de les campanes té un significat simbòlic molt important que expliquen al final de l'obra, quin és?

Després de l'espectacle– Activitat 4 editable_ Pregunta Memòria sota l'aigua

Competències específiques #artística #aprendre #lingüística

- Interpretar, comprendre i expressar el missatge artístic de l'obra, identificant tots els aspectes de la tècnica artística utilitzada, per avançar en la comunicació global i adquirir aprenentatges nous.
- Expressar-se de forma entenedora, creativa i personal, mitjançant els diferents llenguatges, explorant-ne les possibilitats expressives, per a respondre a diferents contextos comunicatius.
- Comunicar amb curiositat i respecte per la diversitat d'opinions, per a un intercanvi de coneixements efectiu.

Sabers

- Participem en el debat per compartir descobertes sobre l'experiència artística, identificant recursos tècnics i missatges en clau dramàtica i de circ de l'espectacle *Memòria sota l'aigua*.
- Argumentem les respostes en relació amb les preguntes i allò que hem observat dalt de l'escenari.
- Aprenem a utilitzar un llenguatge respectuós amb les valoracions dels companys, establint comparacions amb allò que coneixem i fomentant els aprenentatges nous.

Després de l'espectacle– Activitat 4 editable_ Pregunta Memòria sota l'aigua

Material

Fitxa editable. Activitat 4 de la pàgina 17.

Metodologia

Plantejament de debat, amb preguntes i respostes, fomentant l'interès pel coneixement, a partir de l'experiència artística que els alumnes han presenciat.

El mestre ha de llegir i explicar les preguntes sobre l'espectacle i que els alumnes puguin argumentar els conceptes que es van desplegant.

Agrupament

Treball de grup heterogeni en orígens, gènere i condició social, on tots els alumnes participin de forma espontània.

En aquesta dinàmica de grup treballarem la nostra relació amb els avis o persones grans que coneguem.

Coneixem algun fet històric que els hagi colpejat en vida? Preguntem. Fem recerca històrica a la xarxa o a través de llibres de la biblioteca.

Escriviu-ne un guió i elaboreu un enregistrament en clau documental amb el mòbil. Pot ser només de so o també amb imatge.

Expliquem-lo als companys.

Finalment, parlem-ne entre totes i tots, respectant els torns de paraula i la diversitat d'opinions i de llenguatges utilitzats.

memòria

Després de l'espectacle – Activitat 5 editable_ Fem memòria

Competències específiques #història #aprendre #valors

- Desenvolupar coneixement sobre memòria històrica, a partir de referents de l'entorn proper i d'arreu.
- Relacionar fets històrics rellevants amb records personals concrets, per a construir memòria històrica.
- Aprendre a valorar el testimoniatge de la gent gran com a font de riquesa i coneixement.

Sabers

- Aprenem a realitzar un treball documental de memòria històrica, basat en el testimoni de persones grans.
- Exemplifiquem i enregistrem diverses situacions que recordin com a especialment difícils o rellevants.
- Valorem les vivències personals d'un episodi o de fets històrics, com a font de memòria històrica, i compartim coneixement amb els companys.

Després de l'espectacle – Activitat 5 editable_ *Fem memòria*

Material

Mòbil o tableta.

Metodologia

Explicar l'exercici i plantejar totes les pautes a seguir per a l'activitat.

Cal que l'alumnat obtingui un resultat que li sigui satisfactori, en funció de la seva recerca i documentació.

Agrupament

Treball individual dins del grup, on tots els alumnes participin.

Després de l'espectacle – Activitat 6 en línia_ Aquí

Farem una **dinàmica col·lectiva**, a partir de la cançó del grup de folk La ronda de Boltaña.

[Aquí \(Marcha de los que no marchan\). La Ronda de Boltaña - YouTube](#)

Tot escoltant la cançó *Aquí*, els alumnes, individualment però coordinats amb el grup, representaran, amb expressió corporal, un element de la naturalesa. Pot ser la muntanya o el riu, però també el vent, les roques, la neu, els arbres, les flors, els ocells, o el que se us acudeixi.

Ha de ser un moment de cant a la naturalesa i a la vida!

Després de l'espectacle – Activitat 6 en línia_ Aquí

Competències específiques #artística #aprendre #valors #tecnològica

- *Aprendre a emprar recursos nous del llenguatge artístics, per a tenir una experiència positiva.*
- *Participar, de manera individual i coordinada, per a un resultat més ric, on el grup es vegi reforçat.*
- *Participar, expressant emocions i sentiments de forma respectuosa.*

Sabers

- *Aprenem a comunicar emocions positives de forma individual i coordinada amb el grup, en relació amb la proposta de l'activitat.*
- *Aprenem formes d'expressió artística noves.*
- *Avancem en el reconeixement de pertinença al grup, partint de la pròpia experiència, amb respecte vers la diversitat.*

Després de l'espectacle – Activitat 6 en línia_ Aquí

Material

Ordinador connectat a la xarxa.

Metodologia

Apropar l'alumnat al reconeixement de pertinença al grup, a través de l'expressió de les emocions com a eina d'aprenentatge i enfortint els vincles d'identitat, basats en el respecte vers la diferència.

Explicar l'exercici i plantejar les pautes de manera concreta.

Cal que aquesta activitat esdevingui molt dinàmica i creativa i que els protagonistes siguin els alumnes. Així valoraran positivament l'experiència artística de grup.

Agrupament

Treball de grup/classe. Els alumnes han de participar activament de l'experiència artística.

Webgrafia

La companyia i l'espectacle

<https://bit.ly/3JYAFDA>

-Buil, Aícia. *Memòria sota l'aigua*. 04/12/2022 www.youtube.com –12/07/2023

Temàtica i activitats

<https://bit.ly/46FywpU>

-FLIPO. Mediano el Atlantis de Huesca. 2023. www.flipoenmayusculas.com –12/07/2023

<https://bit.ly/46FyOx0>

-Campo Vidal, Manuel. *De aquellos pantanos a estos parques renovables*. 09/07/2023.
www.diariodelaltoargon.es –12/07/2023

<https://bit.ly/44mWjJS>

-Ecoavant. *Embalses*. 13/07/2023. www.ecoavant.com –12/07/2023

<https://bit.ly/3pMNkT7>

-Educación Forestal. *Los principales embalses de España por capacidad*. 16/03/2018.
www.almazcara.forestry.es –12/07/2023

<https://bit.ly/3XRv5>

-La Ronda de Boltaña. *Aquí (Marcha de los que no marchan). La Ronda de Boltaña*. 29/03/2019.
www.youtube.com –12/07/2023

I abans de tancar

El programa “Anem al teatre” disposa d’una pàgina web, en la qual hi podeu trobar tota la informació general sobre el programa, així com les guies didàctiques que es corresponen amb els espectacles.

També hi hem inclòs una eina de gran valor per a nosaltres, atès que ens permet de millorar l’oferta cada temporada: l’Enquesta d’Avaluació.

Som a:

<http://www.diba.cat/anemalteatre/>

Moltes gràcies a tots/es per la vostra col·laboració.

Ajuntaments de l'Alt Penedès, l'Anoia,
el Bages, el Berguedà,
el Garraf, el Maresme, el Moianès i Osona

**Diputació
Barcelona** | Àrea de Cultura

Gerència de Serveis de Cultura

Recinte Escola Industrial
Edifici del Rellotge
Comte d'Urgell, 187
08036 Barcelona
anemalteatre@diba.cat
www.diba.cat/anemalteatre

**Diputació
Barcelona** | Àrea d'Educació

Gerència de Serveis d'Educació

Recinte Escola Industrial
Edifici del Rellotge
Comte d'Urgell, 187
08036 Barcelona
gs.educacio@diba.cat
www.diba.cat